

Marcin Chałupka

DZIENNIK
GAZETA PRAWNA

BIBLIOTEKA

Prawo o szkolnictwie wyższym z komentarzem

z uwzględnieniem zmian obowiązujących od 1 października 2011 r.

Niniejsza **darmowa publikacja** zawiera jedynie fragment pełnej wersji całej publikacji.

Aby przeczytać ten tytuł w pełnej wersji [kliknij tutaj](#).

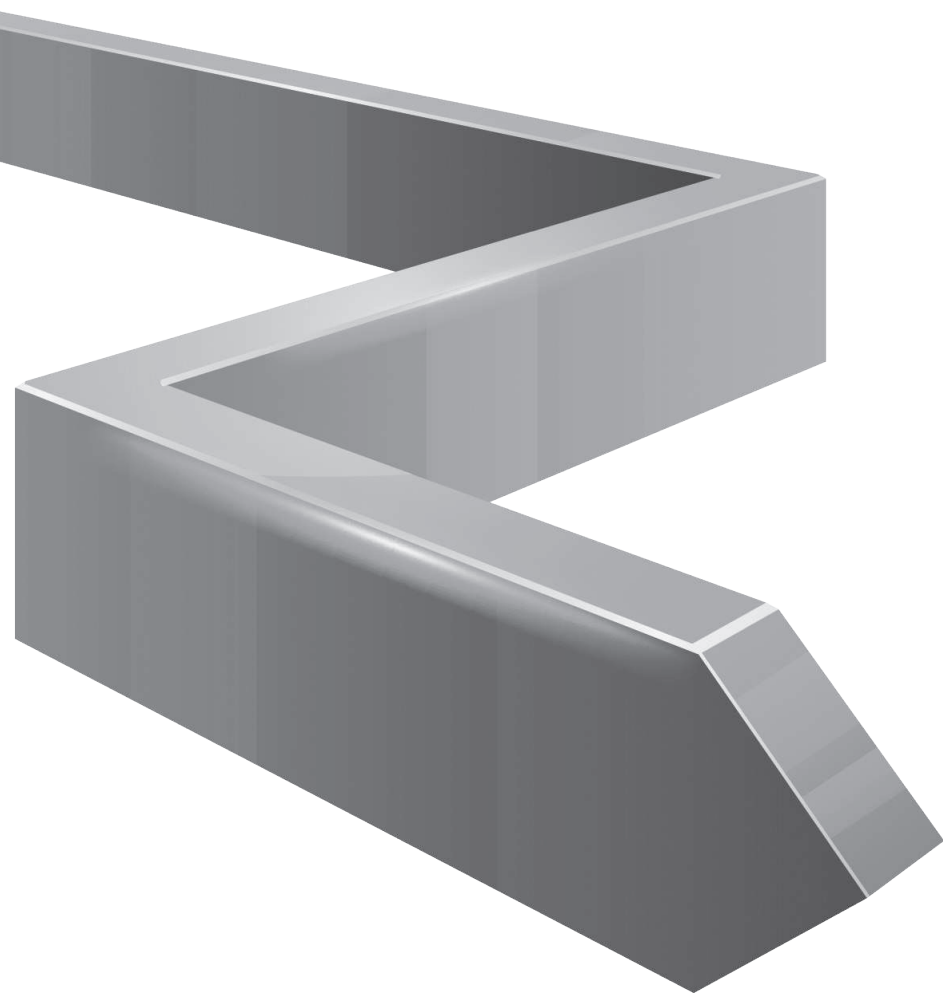
Niniejsza publikacja może być kopiowana, oraz dowolnie rozprowadzana tylko i wyłącznie w formie dostarczonej przez NetPress Digital Sp. z o.o., operatora [sklepu na którym można nabyć niniejszy tytuł w pełnej wersji](#). Zabronione są jakiegokolwiek zmiany w zawartości publikacji bez pisemnej zgody NetPress oraz wydawcy niniejszej publikacji. Zabrania się jej od-sprzedaży, zgodnie z [regulaminem serwisu](#).

Pełna wersja niniejszej publikacji jest do nabycia w sklepie internetowym [Nexto.pl](#).

Marcin Chałupka

Prawo o szkolnictwie wyższym z komentarzem

z uwzględnieniem zmian obowiązujących od 1 października 2011 r.

Autor
Marcin Chałupka

Redaktor prowadzący
Renata Krasowska-Kłós

Projekt graficzny
Kinga Pisarczyk

Korekta
Barbara Redzyńska

Skład i łamanie
Joanna Archacka

© Copyright by INFOR Biznes Sp. z o.o.
Wydanie I/2011, październik 2011 r.

ISBN 978-83-61957-94-2

DZIENNIK GAZETA PRAWNA

Adres redakcji: 01-042 Warszawa, ul. Okopowa 58/72
www.dziennik.pl, www.gazetaprawna.pl, www.forsal.pl
Biuro Obsługi Klienta: 05-270 Marki, ul. Okólna 40
tel. 22 761 30 30, 801 626 666, e-mail: bok@infor.pl

Druk: Totem

Spis treści

Wstęp	
Cele i cechy publikacji.....	5
Prawo szkolnictwa wyższego wczoraj i dziś.....	7
Zarządzanie, finansowanie i organizacja uczelni	
Statut, senat, siła wyobraźni.....	9
Potencjalne wzmocnienie kompetencji rektora. Nowe obowiązki uczelni.....	9
Wybór i odwoływanie organów jednoosobowych.....	10
Zakaz wielokadencyjności.....	11
Finansowanie projakościowe.....	11
Spółka celowa.....	11
Czy uczelnia może tworzyć inne spółki.....	13
Czym jest uczelnia publiczna.....	15
Rachunkowość, nowe zasady.....	15
Sprawy kadrowe	
Obowiązki nauczycieli akademickich.....	17
Oświadczenia.....	17
Termin składania oświadczeń.....	17
Wymóg podstawowego miejsca pracy.....	18
Konkursy.....	19
Zakaz podległości.....	20
Wieloletowość.....	20
Ocena nauczyciela a rozwiązanie stosunku pracy.....	23
Okres zatrudnienia.....	23
Postępowanie dyscyplinarne a informacja publiczna.....	24
Relacje uczelni z Polską Komisją Akredytacyjną	27
Zasady działania PKA - wybrane elementy.....	27
Wyłączenia członków lub ekspertów PKA.....	29
Kwestionowanie ocen PKA i decyzji na nich opartych. Problem związania ministra oceną PKA.....	30
Warunki prowadzenia studiów wyższych	35
Wpływ na relację student-uczelnia.....	35
Likwidacja zamiejscowych ośrodków dydaktycznych.....	36
Czas trwania studiów, możliwości zmiany programów.....	36
Zachowanie uprawnień.....	37
„Cykl kształcenia”.....	39
Studia o profilu praktycznym.....	39
Obszar metropolitalny.....	40
Studia doktoranckie	
Definicja i uprawnienia.....	43
Rekrutacja.....	43
Pogłębiona regulacja.....	44
Studia doktoranckie a stopień doktora.....	44
Organizacja i tok studiów doktoranckich.....	45
Pomoc materialna.....	45
Wymóg kadrowy.....	46
Odpłatność za studia, umowy, niezachowanie formy pisemnej.....	46
Odpłatność za przewód doktorski.....	47
Przepisy przejściowe.....	47
Kredyty i pożyczki „studentckie”.....	48

Studia podyplomowe, szkolenia, kursy	49
Odpłatność	49
Odpłatność i studia na koszt podatnika	51
Metoda limitowania poprzez punktu ECTS	51
Źródło i nieostrość limitów	51
„Zakazy opłatowe”	52
Prawo „kontynuacji”. Stypendium rektora dla najlepszych studentów	52
Doroczna weryfikacja	54
Opłaty i „zużycie” uprawnień	54
Rok ostatniej szansy	55
Publikowanie wysokości kosztów a dostęp do informacji publicznej	56
Studia drugiego stopnia na koszt podatnika	57
Od kiedy zakazy, publikowanie kosztów i umowy „na usługi”	58
Wyłączenia	58
Umowy. Znaczenie formy pisemnej	59
Jedna umowa na całe studia?	60
Umowa z kandydatem	61
Opłaty a koszty	62
Sprawy studenckie, rekrutacja i pomoc materialna	
Regulamin studiów	63
„Rozszerzenie” obowiązku umów	63
Rekrutacja	64
Wspieranie niepełnosprawnych	65
Warunki i tryb rekrutacji	65
Prawo do przeszkolenia	66
Mobilność studencka	67
Opinia z jednostki pomocy społecznej	68
Stypendium rektora	68
Ustawa „deregulacyjna” a uczelnie	69
Kodeksy etyki studenta a odpowiedzialność dyscyplinarna	70
Decyzje w indywidualnych sprawach studenckich	71
Prawa studenta dla absolwenta	73
Orzecznictwo	77
Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365,	
ost. zm. Dz.U. z 2011 r. Nr 185, poz. 1092)	89
DZIAŁ I. System szkolnictwa wyższego (art. 1-55)	91
DZIAŁ II. Ustrój uczelni (art. 56-106)	135
DZIAŁ III. Pracownicy uczelni (art. 107-158)	167
DZIAŁ IV. Studia i studenci (art. 159-226)	195
DZIAŁ V. Utrzymanie porządku i bezpieczeństwa na terenie uczelni (art. 227-230)	233
DZIAŁ VI. Zmiany w przepisach obowiązujących,	
przepisy przejściowe i końcowe (art. 231-277)	235
Indeks	253

Wstęp

Cele i cechy publikacji

Publikacja stanowi zbiór opinii i przemyśleń na temat brzmienia i stosowania wybranych przepisów ustawy z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (dalej zwanej PSW), z uwzględnieniem nowelizacji dokonanej ustawą z 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Ponadto zawiera wybrane orzecznictwo i poglądy doktryny dotyczące niektórych problemów prawa szkolnictwa wyższego. Ta wyodrębniająca się gałąź (może jeszcze na razie gałązka) prawa obejmuje nie tylko przywołaną ustawę, ale także kilkadziesiąt rozporządzeń wykonawczych do tejże ustawy. Reguluje działalność kilkuset uczelni i wycinek życia około dwóch milionów obywateli (studentów, doktorantów, pracowników uczelni). Bezpośrednio z nią powiązane są ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, a także jej rozporządzenia wykonawcze, a pośrednio liczne ustawy i rozporządzenia dotyczące badań i nauki. Ponadto na prawo sektora szkolnictwa wyższego składają się tysiące regulacji uczelnianych. Nie tylko statutów oddziałujących na prawa pracowników uczelni, ale i regulaminów studiów czy pomocy materialnej, wpływających bezpośrednio na sprawy studentów i doktorantów. Poza tym stykiem przepisów powszechnie obowiązujących i uczelnianych w prawie szkolnictwa wyższego mamy do czynienia z przenikaniem się prawa publicznego (administracyjnego, a nawet konstytucyjnego) oraz prywatnego (cywilnego). Często iskrzący styk cywilnoprawnej i administracyjnoprawnej relacji student–uczelnia to doskonałe pole analizy obu metod regulacji, ale i dobre pole działań dydaktycznych.

Ustawy regulujące sektor edukacji, w tym edukacji wyższej, są w mojej ocenie – jak wskazywałem w czerwcu br. w wystąpieniu na III Ogólnopolskiej Konferencji Dydaktyczno-Naukowej „Kształcenie na kierunku budownictwo” – najważniejsze dla współczesności i przyszłości obywateli, tuż po ustawach konstytucyjnych. Twierdzą tak, biorąc pod uwagę wpływ systemu edukacji na rozwój i innowacyjność, na młode pokolenie, kształtowanie jego systemu wartości, ocen wywodzonych ze skutków danych zachowań promowanych lub piętnowanych w systemie, przyzwyczajęń z tego wynikających, horyzontu aspiracji i zakresu możliwości ich realizacji. Uważam, że wyniesione z murów szkół i uczelni postawy kształtują się pod wpływem działających w uczelniach motywatorów systemowych, które wpływają na codzienne i strategiczne wybory studentów i kadry akademickiej. Pośród tych motywatorów dominującą rolę odgrywa prawo. A w zasadzie nie tyle prawo, ile legislacja, rozumiana jako owoc demokratycznych mechanizmów, wola większości, a nawet „legislacyjna przemoc”, w szczególności w zakresie, w jakim reguluje dozwolone aktywności obywateli, kreuje monopole i przywileje lub zaburza kierunki strumienia dystrybucji środków finansowych oraz generuje efekty ich alokacji. Mój brak entuzjazmu dla legislacyjnego regulowania coraz liczniejszych pól życia społecznego, ograniczania aktywności edukacyjnej obywateli etatyzacją i kartelizacją w imię jakości, niechęć do finansowania z pieniędzy podatnika tego, co powinno być sferą prywatną, będą zapewne przebijały także z kart tej publikacji. Ujawniam więc je od razu i wprost.

Nie będzie to klasyczny komentarz także z innych powodów. Między innymi dlatego, że komentowana materia nie obrosła jeszcze poglądami doktryny i orzecznictwem w stopniu porównywalnych z klasycznie komentowanymi kodeksami czy ustawami, których treść sądy i doktryna przewierciły już na wskroś wielokrotnie. Być może także specyfika sektora akademickiego powstrzymuje przed sądowym rozwiązywaniem wielu problemów, a jeśli już sprawy trafiają do sądu, to relatywnie nieczęsto docierają do najwyższych instancji, w których wykuwa się nowe ścieżki orzecznictwa. Wyjątkiem są tu sprawy studenckie, w tym dotyczące pomocy materialnej,

rozpoznawane przez sądy administracyjne. Ale i w sądach cywilnych coraz częściej na wokandach można dostrzec sprawy student kontra uczelnia, najczęściej o zapłatę, w toku których analizowane są rozmaite zagadnienia związane z tokiem studiów.

Zależało mi, by publikacja była przyjazna w praktycznym stosowaniu, dlatego – ale także z powodu ograniczenia się do wybranych zagadnień – opracowanie ma układ tematyczny, nie zaś – jak w klasycznych komentarzach – artykułów. Także z tego powodu prawno-ideowe rozważania w nim występują, ale w rozsądnej ilości. Zaskoczyć mogą Czytelnika odwołania do „niestandardowej” doktryny. Nie tylko młodej wiekiem, ale i oryginalnej oraz twórczej w stawianych tezach. Wielokrotnie zdarzało się już, że to, co uczelnie masowo uważały za oczywiste i dopuszczalne, np. odmawianie świadczeń pomocy materialnej studentom powtarzającym rok, potem okazywało się niezgodne z przepisami. Choć autorytety instytucjonalne sektora szkolnictwa wyższego nie były na alarm, a czasami same bywały zaskoczone „niszowymi” czy „nowatorskimi” poglądami, jednak z czasem i pod wpływem orzecznictwa sądów administracyjnych czy opinii instytucji pozasektorowych (np. Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów czy Najwyższej Izby Kontroli) uczelnie dostosowywały się do wymogów uznawanych pierwotnie za kłopotliwe czy wręcz awykonalne. Dlatego zdecydowałem się przywołać tu także poglądy kontrowersyjne, aby każdy zainteresowany Czytelnik mógł samodzielnie wyważyć ich wartość czy ryzyko stosowania kwestionowanej w nich praktyki własnej. Z podobnych pobudek podstawową metodą egzegezy przepisów w poszukiwaniu wpływających z nich norm, jaką przyjąłem w niniejszym opracowaniu, jest wykładnia językowo-logiczna oraz systematyka aktów prawnych. Interpretacje celowościowe czy dywagacje na temat „co ustawodawca miał na myśli” zbyt często bywają instrumentalizowane. Przez to podważają zaufanie do prawa, a nawet prawdziwości obrazu tekstu prawnego, który mamy przed oczyma. Ich podejmowanie lub uwzględnianie, mimo że wyjątkowo sam je przytaczam, łagodząc „tępy legalizm”, pozostawiam co do zasady ryzyku stosujących prawo i mądrości sądów. Ilekroć będę przywoływał przepisy, nie wskazując, z jakiego aktu prawnego pochodzą, należy uznać, że chodzi o ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym w brzmieniu znowelizowanym. Cytaty z niej zaznaczone będą kursywą. Szczególną uwagę zwracam na fakt, że ustawa z 18 marca 2011 r., zwana w opracowaniu „ustawą nowelizującą”, ma swoją własną numerację, liczy tylko 38 artykułów, a wszystkie zmiany, jakie wprowadza w PSW, są zawarte w jej art. 1. Natomiast ważne są także jej przepisy końcowe i przejściowe, oznaczone artykułami od 16 do 38. Przywołując je, każdorazowo będę jednak wskazywał, że chodzi właśnie o numer artykułu ustawy nowelizującej.

Od razu także uprzedzę, że nie wyczerpiemy całości problematyki ani nie odpowiemy na wszelkie pytania. Czasami postawimy wręcz kolejne. Trudno też założyć, że magister będzie autorytatywnie wskazywał profesorom (dziekanom, rektorom), jak stosować prawo. Co najwyżej może zwrócić uwagę na możliwe interpretacje, koncepcje i rozwiązania. Dlatego pragnę stanowczo podkreślić, że zawarte w publikacji opinie (poza cytataми, odwołaniami lub orzeczeniami) są poglądami autora, formułowanymi na dzień 30 września 2011 r., co nie oznacza jego nieomylności, ani nie wyklucza ich korekty po kolejnych miesiącach analizowania i dyskutowania nowych regulacji. Zawarte tu treści należy więc traktować bardziej jako inspirujące niż rozstrzygające. Cytaty, odwołania i orzeczenia – przed oparciem na nich rozstrzygnięcia w sprawie – powinny być zweryfikowane u źródła, np. w bazie orzeczeń na www.nsa.gov.pl, w szczególności dla upewnienia się, czy fragment orzeczenia jest dosłownym cytatem, czy tylko opartą na nim tezę. Należy pamiętać, że w polskim systemie prawa sądy administracyjne nie są – co do zasady – związane wykładnią dokonaną przez Naczelny Sąd Administracyjny (z zastrzeżeniem szczególnej roli uchwał NSA wskazanych w art. 15 par. 1 w zw. z działem VI

ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi) w innych sprawach, a dane orzeczenie mogło zapaść w stanie faktycznym odmiennym od rozważanego. Przede wszystkim jednak problemy i pytania w konkretnych stanach faktycznych powinny być konsultowane z pełnomocnikami lub radcami prawnymi uczelni.

Na końcu i dla rozluźnienia znajdują Państwo esej poświęcony skutkom etatystycznej regulacji, wyrosłej, być może, wokół oczekiwań korporacji (tym razem studenckiej), w mojej ocenie – nieskutecznej i problemogennej, przeprowadzony na przykładzie nowego art. 167 ust. 2a. Skutki jego zaistnienia pojawić się mogą w sferze nie tylko pomocy materialnej, ale i składu organów kolegialnych uczelni. Niech także na tle tego przykładu rozwija się Państwa refleksja na temat kosztów i efektów demo-legislacyjnego organizowania nauki i dydaktyki wyższej w Polsce.

Prawo szkolnictwa wyższego wczoraj i dziś

Ustawa z 27 lipca 2011 r. Prawo o szkolnictwie wyższym zastąpiła trzy ustawy: ustawę z 31 marca 1965 r. o wyższym szkolnictwie wojskowym (Dz.U. z 1992 r. Nr 10, poz. 40, z późn. zm.), ustawę z 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 65, poz. 385, z późn. zm.) oraz ustawę z 26 czerwca 1997 r. o wyższych szkołach zawodowych (Dz.U. Nr 96, poz. 590, z późn. zm.). Jej nowelizacja, uchwalona 18 marca 2011 r., była poprzedzona opublikowaniem założeń, licznymi wypowiedziami publicznymi o ich treści, dyskusją środowiskową, spotkaniami promotorów i oponentów zmian. Na pewnym etapie w pracach nad nowelizacją brał także udział piszący te słowa, jednak było to raczej zaangażowanie legislacyjno-sekretarzowskie, a nie koncepcyjno-decyzyjne i zakończyło się kilka miesięcy przed skierowaniem przez Rządowe Centrum Legislacji ostatecznego projektu do prac w parlamencie. W żaden więc sposób nie należy przedstawionych tu komentarzy uznawać za stanowisko jakiegokolwiek instytucji sektora szkolnictwa wyższego. Wydaje się, że jak na tak obszerną nowelizację, realizowaną w dość ekspresowym tempie, jakość legislacyjna uzyskanych rozwiązań jest nie najgorsza. Podzielał jednak ocenę przewodniczącej Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich prof. dr hab. Katarzyny Chałasińskiej-Macukow, rektor Uniwersytetu Warszawskiego, która o nowelizacji powiedziała: „Ta ustawa ma taką cechę, że będzie działała na korzyść albo będzie tworzyła patologię, w zależności od mądrości uczelni, która będzie ją wprowadzała”. Oczywiście z zastrzeżeniem, że różne mogą być oceny, co dla kogo stanowi „korzyść”, a co „patologię”. Także potencjalne luki w ustawie czy niedoprecyzowania warto postrzegać nie w kategoriach wad czy błędów, ale w perspektywie zwiększenia odpowiedzialności i autonomii uczelni, unikania przeregulowania (regulacja nigdy nie obejmie wszelkich potencjalnych stanów faktycznych) oraz pola dla interpretacji sądowej, praktyki i doktryny.

Pytany o pozalegisłacyjną ocenę nowelizacji, przywołuję swój pogląd wygłoszony na III Ogólnopolskiej Konferencji Dydaktyczno-Naukowej „Kształcenie na kierunku budownictwo” (Kielce, 2011), gdzie podniosłem, że w mojej ocenie nowelizacja m.in.:

- nie zmniejsza biurokratyzacji i legislacyjnego skomplikowania systemu,
- wprowadza trzy ogólnopolskie wykazy, pogłębioną i rozszerzoną sprawozdawczość, liczne nowe pojęcia i definicje, wykazy czasopism, kryteria oceny osiągnięć, rozbudowane procedury – wiążąc to z koniecznością zwiększenia kontroli zarządczej i projakościowego oddziaływania,
- nie wyprowadza pomocy materialnej dla studentów i doktorantów z uczelni, nie zmienia podstawowych zasad finansowania dydaktyki i związanych z tym administracyjnoprawnych relacji student–uczelnia,
- uwalnia – ale jedynie częściowo lub nie wszystkie jednostki w tym samym stopniu z gorsetu rozporządzeń lub wymogu decyzji ministra,

– nie podważa podstaw prawnego uprzywilejowania kadry akademickiej (jako świadczeniodawcy) na tle relatywnie słabej pozycji studenta-konsumenta czy dyskryminacji studentów płacących za studia podwójnie (w podatkach i w czesnym).

Nowelizacja wprowadza nowe, pozytywne mechanizmy w zakresie finansowania i organizacji studiów, np. procedury naprawcze w uczelniach, ograniczania studiowania na koszt podatnika, ograniczone zwiększenie swobody programowej. Jednak przy niezmienionych podstawach motywatorów systemowych (finansowanie znacznej części płac i dydaktyki z kieszeni podatnika, utrzymanie „władzy” korporacji „samodzielnych” kosztem czynnika właścicielskiego) koszty organizacyjne ich wdrożenia mogą być niewspółmierne do efektu, a efekty wypaczone polską zdolnością „dostosowywania” realizacji celów własnych do zmieniających się uwarunkowań prawnych. Generalnie jednak nie podważono paradygmatu etatystyczno-korporacyjnego modelu funkcjonowania i finansowania szkolnictwa wyższego, w którym pod rosnącą stertą regulacji giną, lecz nie przestają działać, realne motywatory systemowe. Te zaś zachęcają raczej do aktywności bardziej formalnej (np. walka o współczynniki i wskaźniki „jakościowe”) niż realnej (jakość jako efekt naturalnego procesu wolnej konkurencji). Konferencyjne wystąpienie zamknąłem myślą, że oceniając konsekwencje nowelizacji z punktu widzenia skali potrzebnych zmian, stwierdzimy, iż może być to dla wielu „nowelizacją niespełnionych oczekiwań”.

Niniejsza **darmowa publikacja** zawiera jedynie fragment pełnej wersji całej publikacji.

Aby przeczytać ten tytuł w pełnej wersji [kliknij tutaj](#).

Niniejsza publikacja może być kopiowana, oraz dowolnie rozprowadzana tylko i wyłącznie w formie dostarczonej przez NetPress Digital Sp. z o.o., operatora [sklepu na którym można nabyć niniejszy tytuł w pełnej wersji](#). Zabronione są jakiegokolwiek zmiany w zawartości publikacji bez pisemnej zgody NetPress oraz wydawcy niniejszej publikacji. Zabrania się jej od-sprzedaży, zgodnie z [regulaminem serwisu](#).

Pełna wersja niniejszej publikacji jest do nabycia w sklepie internetowym [Nexto.pl](#).